

BURDUR SULUDERE KÖYÜ VE ŞEYH HAMZA ZAVİYESİ

Hayati KUZUCU

Suludere Köyü ,Burdur'un eski köylerinden biridir.Kuruluşlarla ilgili efsaneleri bir yana bırakacak olursak ,köylerimizin çok azının Selçuklu çağında özellikle 13.yüzyıl sonlarına doğru kurulmaya başlandıkları ,Anadolu'ya gelen Türklerin hayatlarını daha ziyade konar göçer şekilde devam ettirdiklerini ,Osmanlı Tapu Tahrir defterlerinden de çıkarmak mümkündür.En eskisi 15.yüzyıla ait olan tapu defterlerinde, köylerimizin çoğunluğunun 13 en fazla 30 hane civarında olduğunu görürüz.Bu sayılardan fazla nüfuslu köyler varsa da bunlar fazla değildir.Prof.Dr.Halil İncılık ,bu tür Türk köylerinin yeni iskanlar olduğunu belirtir ki bu tespitin çok yerinde olduğu görülüyor¹.Burdur ve çevresinin gerek Selçuklu ve gerekse beylikler dönemi yani Hamit oğulları zamanında ,henüz yerleşik hayatın fazlaca başlamaması bölgenin belirli bir nüfus kesafetine erişememesinden ötürü ;tüm Anadolu şehirlerini eserlerle donatan Selçukluların Burdur topraklarında fazlaca bir eser bırakmamalarının temel nedenlerinden birde bu durumdur.Ünlü Arap seyyahı Batuta, 1330'a doğru geldiği bölgede sadece iki yerleşim yerinden Burdur ve Gölhisar dan söz etmesi bu manada anlam kazanmaktadır.

Söz konusu çevrenin Osmanlılara geçmesinden sonra İkinci Murat dönemindeki iskan politikası ve yeni idari düzenlemenin zorlamasıyla, yeni köyler kurulmaya başlanmıştır.Bu nedenle ;Tapu defterlerindeki köyler çoğunlukla küçük ölçeklidir.Zaten Osmanlı ve Selçukluların genel iskan politikaları,Yörük ve Türkmen aşiretlerini küçük bölükler halinde yerleştirme biçiminde tezahür eder ki: olası isyanlarda dayanışma olmasını bu şekilde önlemişlerdir.Burdur ve çevresinin kesin fetih tarihi olan 1204 -1206 yıllarından İkinci Murat devrine kadar ,sahil ile Burdur yaylaları arasında yaylak ve kışlak hayatı yaşayan konar göçerler, bu devirden sonra artık zorunlu olarak yerleşmeye başlamışlardır².Hatta 17.yüzyılda bile Burdur ve Isparta çevresinde yazıma tabi tutulmuş Teke ili Yörükleri veya Teke ilinde yazıma girmiş Hamit (Burdur –Isparta) Yörükleri görülmektedir.Bu hal eski alışkanlıkların devamı olarak anlaşılmalıdır.

Köylerimizin kuruluşları 1-Anadolu'ya ilk gelen Oğuz boylarının bölükler halinde iskana tabi tutulmaları ki bunlar genellikle birbirlerine çok yakındırlar 2-Moğol istilası ile Anadolu'ya sığınan Türkler yani Yörüklerin kurdukları köyler 3-Yol üstlerinde ,dağ bellerinde ,akarsu kenarlarına gelip buralarda elleriyle işleyerek açtıkları arazilerde kurdukları tekke ve zaviyelerde” ayende ve ravendeye” (gelip geçenlere) barınak yiyecek sağlayan Hazreti Piri Türkistani Ahmet Yesevi Ocağına bağlı Gönül sultanları olan dervişlerin etrafına zamanla toplanan ve böylece ıssız yerlerin şenlenmesini sağlayan insanlarca kurulan köyler 4-Bazı boyların aşiretlerin içinde bulunan kendi mensubu ulu dervişlerin kabileleriyle gelip kurdukları veya onlara bağlı dervişlerin onların adlarını verdikleri zaviye ve tekkelerin yanında kurulan köyler şeklinde olmuştur.

Fetihten sonra Oğuz Türkmen boyları genellikle ovalık alanlara yerleşirken ,Yörükler daha ziyade dağlık alanları dağ yamaçlarını mesken tutmuşlar, bir tekke veya zaviye etrafında gelişen köyler ise çoklukla yol geçen bellere veya vadilere kurulmuşlardır.Burdur'dan başlayıp

¹ Halil İNALCIK,Osmanlılar.İstanbul-2010(Timaş Yayınları).Sayf160

² Bazı görüşler bu zorlamanın Yıldırım zamanında başladığını buna karşı çıkan Çandarlı Ali Paşa olduğunun belirtmektedirler.

Yeşilova –Acıpayam –Göhlisar –Elmalı –Beşkaza (Fethiye) çizgisinde takip eden Türk fetih hareketinden sonra oluşan yerleşim hareketlerinde yukarıda ki özelliklerin hepsini görebiliriz.Çendik –Suludere-Tekke-Kayadibi-Onacak –Niyazlar-Doğan Baba ,Işıklı,Yamadı İshak köy ve daha birçok köy bir dervişin kurduğu zaviye etrafında kurulan yerleşim yerleri olduğu anlaşılmaktadır.

Suludere :

Burdur Göhlisar güzergahında 13.Km de sol tarafa sapan yol üstünde, iki kilometre içerde bir vadinin içinde kurulan bir köyümüzdür. Kıravgaz ve Büğdüz çaylarının birleşerek suladığı bu vadi meyve bahçeleriyle dolu bir alandır.Ancak köylüler eski köylerini terk edip ana yol üzerine taşındıklarından ,eski köyde çok az bir nüfus barınmaktadır.

Suludere Köyünde eski bir ev

Suludere Köyü bizce 13.yüzyıl sonlarına doğru, Şeyh Hamza adında bir Anadolu ereninin kurduğu zaviyenin etrafında gelişerek köy haline gelmiş bir yerdir.Hakkında efsanelerden başka bir bilgimiz olmayan Şeyh Hamza ,zaviyesine vakıflar tahsis etmiş bu vakıflar zamanla bir şekilde elden çıktıysa da Cumhuriyete kadar devam etmiştir. Şeyh Hamza , eskiden zaviyesi içinde bulunan türbesinde yatmaktadır.

Harap olmuş türbesi yakın tarihlerde Emekli kaymakamlardan Faruk Melli tarafından yıkık duvarları üzerine yeniden inşa ettirilerek ziyarete açılmıştır.Ancak zaviye tamamen yok olmuştur.

Osmanlı Tapu tahrirlerine bakıldığı zaman ki bunların en eskisi 1475-1478 yıllarına tarihlenen Fatih dönemi tahriri TT30 `dur.Diğeri ise 1522 tarihli TT 121`dir.Bu tahrirlerden daha önce ikinci Murat zamanında yapılan ve her iki defterde köhne defter olarak bahsedilen ve son derece önemli tahrir yok olduğundan, Burdur çevresi tarihi tam olarak aydınlatılamamaktadır.

Suludere köyü her iki tahrir defterinde de görülmemektedir. Nedeni ise köyün tamamen vakıf köyü olmasıdır. Vakıf köyleri özel statü de olduğundan vergiye yönelik köyler in yazıldığı tahrir defterlerinde yer almamaktadırlar.Suludere ile ilgili en eski bilgilerin bulunduğu arşiv belgesi İkinci Beyazıt veya Yavuz devrinde yazımı yapılan MAD.d.03331 (Maliyeden Müdevver) defteridir.

DeFTERde Suludere de bulunan Şeyh Hamza ve yine köyde bulunan Yusuf Kethüda Mescidi ile alakalı bilgiler bulunmaktadır.
Diğer bir bilgi kaynağımız da 1538 tarihli 438 Numaralı Muhasebe –i Vilayeti Anadolu defferidir. Her iki deFTERde halen Başbakanlı Osmanlı Arşivindedir.

Suludere Şeyh Hamza Türbesi

MAD .d.03331 'de Suludere ile ilgili kayıtlar:

Vakfı Zaviye i Şeyh Hamza

Evkaflar nesh olucak(kaldırılınca) mezkur zaviye i Hamza vakfı nesh olup timara verilmiş şimdiki halde .halen hüküm süren memleketin sahibi sultan hazretleri zamanında ber karar (tekrar) yazılarak meşayihden (Şeyhlerden)Şeyh Elvan'a sadaka edip eline hükmü humayun verilip deftere yeniden yazıldı.

Yukarda ki yer yer sadeleştirilerek alınan vakıf kaydına göre, Şeyh Hamza zaviyesinin vakıfları, Fatih döneminde, Anadolu ve Rumeli'nde bir çok vakfın mal varlıklarına el konulup timara verilmesi uygulamasından nasibini almıştır.Daha sonra İkinci Bayezit ve Selim devirlerinde bu vakıf arazi ve gelirleri tekrar eski sahiplerine iade edilince büyük ihtimal Şeyh Hamza ahfadından olan Şeyh Elvan'a iade edilmiş ve deftere bu kayıt düşülmüştür.

Yine MAD .d.03331 `de zaviyenin vakıfları üzerinde faaliyet gösteren Şeyhin torunlarının olması muhtemel kişilerin isimleri şöyle verilmektedir.

Seferşah veledi(Oğlu) Şeyh Elvan biraderi Ali oğlu Mehmet Faki biraderi Latif(?)

Oğlu Nasuh Emir oğlu Çoban Oğlu Ali Oğlu Ali Dede Hamza oğlu Suli(?) İsmail oğlu Halil biraderi Mustafa İsmail Oğlu Suli (Sülü -Sulu ?).

Zaviye sakinlerinin tamamı bennak yani evlidirler

Zaviyenin gelirleri Buğday ,Arpa ,Asiyap (Değirmen) Ağnam (Koyun -Keçi),Bağlar ³.

Suludere ile ilgili diğer kayıt.

Mescid i Yusuf Kethüda

Der karye i mezbure de ulu vakıf denilen ve Karayer ,Toptaş,Kum dermeni (Harmanı?) demekle maruf yirlerde(Vakıfa ait araziler) kadimi eyyamdan beri (?) Mezkur mescide vakf olup imam olanlara ciheti imamet vakfiyet idildiğinden tasarruf İderlermiş.Şimdiki halde Sultan Hazretleri mevcut mescidin imametini İsmail Fakiye sadaka idüp eline hükmü humayun verildiği deftere kayıt edildi(Metin yer yer sadeleştirilmiştir.)⁴

Mescid vakfı tanımlanırken ulu ve kadim ibareleri dikkat çekmektedir. Vakıf ,Selçuklular devrine kadar dayanmaktadır.

Çünkü aynı defterde Hamit oğulları devrinden kalma vakıflar ,Hamit oğlu zamanındandır açıklaması ile tanıtılırken , Suludere mescidi vakfının ; ulu ve kadim ibareleri ile anılması bize köyün Selçuklu devrinde -1300 yılından önce- mevcut olduğu düşüncesini vermektedir.

438 Numaralı Muhasebe defterin de Suludere Köyü, Hamit Sancağı Burdur kazasına bağlı bir vakıf köyü olduğu; köydeki Şeyh Hamza Zaviyesi reayasının 13 hane ve hasılatının da 967 akçe kadar olduğu belirtilmektedir⁵. En son kayıtlara göre, 1914 yılında zaviyenin hasılatı 3694 kuruş 10 para idi.

Suludere köyünde bulunan su sarnıçları oldukça dikkat çekicidirler.Bucak çevresinde görülen sarnıçlardan farklı bir yapıya sahiptirler.Çatı bölümleri Selçuklu kümbet tarzındadır.Ve tarih olarak çok eski oldukları çağırışımı yapmaktadırlar.

Sarnıçlar Burdur kültür varlıkları envanterine ne yazık ki girmemiştir.

Suludere Köyü Muhtarı Mehmet Kacamer tarihi su sarnıçlarının birisi önünde

Anlaşılan ilgililerin sarnıçlardan haberleri yoktur.

³ BOA.MAD.d 03331.Sayf.90-91

⁴ d. 03331.Sayf.91

⁵ BOA.438 Numaralı Muhasebe i Vilayeti Anadolu Defteri. Sayf.69

Suludere Köyünde tarihi bir su sarnıcı. Sarnıcı otlar bürüdüğü için net bir görüntü vermemektedir

Suludere ,Selçuklu devriden sonra Hamit oğulları Burdur emirliği içinde yer almış bilahare 1392 yılında Osmanlılara geçen ,Anadolu Valiliğine bağlı Hamit Sancağı Burdur kazasına ait bir köydü.4.Murat devrinden itibaren Anadolu Vilayeti Hamit Sancağı içinde voyvodalarca zaman zaman da Mütesellimlerce idare edilen Türkemiş Hası Burdur Kazası köylerlerindedir.1839 yılı Tanzimat düzenlemesiyle Konya Vilayeti Burdur Muhasıllığı içine alınmış, 1840 Burdur ihtilali ile müdürlerce yönetilen Burdur kazasına bağlanmıştır.1851yılında kaymakamların başında bulunduğu Burdur Sancağı kurulunca, köy Sancak merkezine bağlı bir köy olarak varlığını sürdürmüştür .1867 yılı yeni idari düzenlemesiyle Hamit Sancağı Burdur kazası köylerinden olan Suludere 1871 yılında tekrar ihya edilen Burdur Sancağına bağlandı.1872 yılında sancak, Mutasarrıfların idare ettiği Konya Vilayeti Burdur Sancağına tahvil olunca statüsü aynı durumda devam etti.Cumhuriyetle Burdur Vilayeti köyü olarak zamanımıza intikal etmiştir.

Köyle alakalı 19.yüzyıl sonlarına doğru 1310 (1892)Konya Vilayeti salnamesinde şu bilgiler verilmektedir.

Suludere Karyesi(Köyü):Kazası Burdur –Liv'ası Burdur-Liv'a merkezine mesafesi 4 saat-Vilayet merkezine mesafesi 69 saat.Hane 50 Nüfus 230⁶.

⁶ 1310 Konya Vilayet Salnamesi.Sayf.334

Suludere vadisinden bir köşe

Bu gün Burdur'un ekonomik olarak nispeten güçlü köylerinden olan bu köyümüz tarım ve hayvancılıkla geçinmektedir. Nüfusu dört yüz'ün biraz üstündedir. Eski köyün kurulduğu dar vadi erozyon sebebiyle oluşmuş ilginç yer şekilleriyle de bizce ilgi çekici özelliklere sahiptir.

7.05.2011